Ведення господарства в рекреаційних лісах

Від експлуатації до естетики: стратегії формування стійких лісопаркових ландшафтів

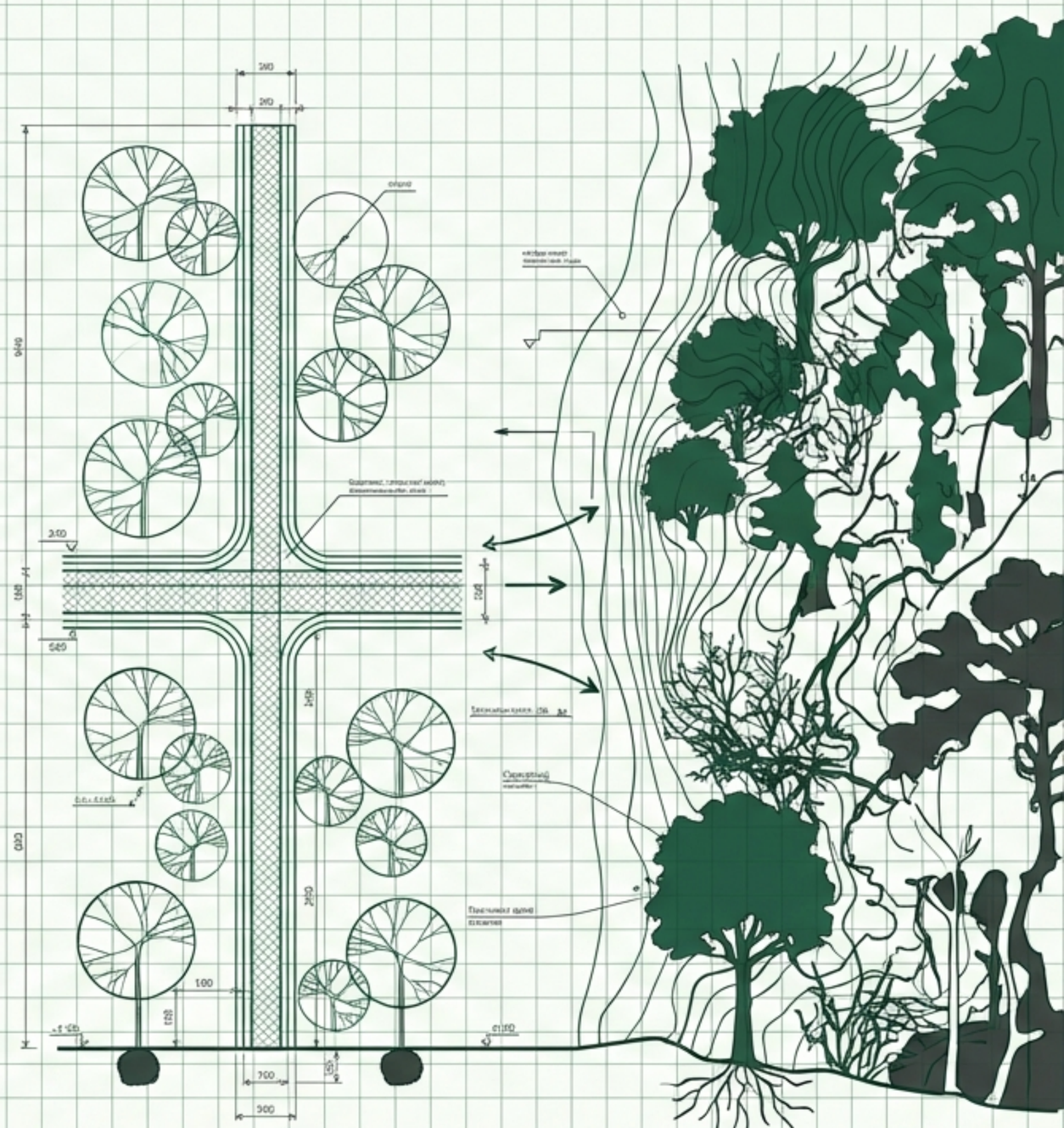

NotebookLM

Зміна парадигми: Від кубометрів до комфорту

Традиційне лісівництво

- **Головна мета:** Отримання деревини (кубометри).
- **Критерій успіху:** Об’єм технічно стиглої деревини.
- **Підхід до вад:** Криві та нестандартні дерева знищуються.

Рекреаційне лісівництво

- **Головна мета:** Здоров’я людини та естетика ландшафту.
- **Критерій успіху:** Стійкість до відвідування та комфорт простору.
- **Підхід до вад:** Нестандартні дерева зберігаються як високоестетичні елементи.

Звичайні лісогосподарські заходи не дають естетичного ефекту.
Потрібен особливий режим — ландшафтні рубки.

NotebookLM

Приміський ліс як інженерний фільтр

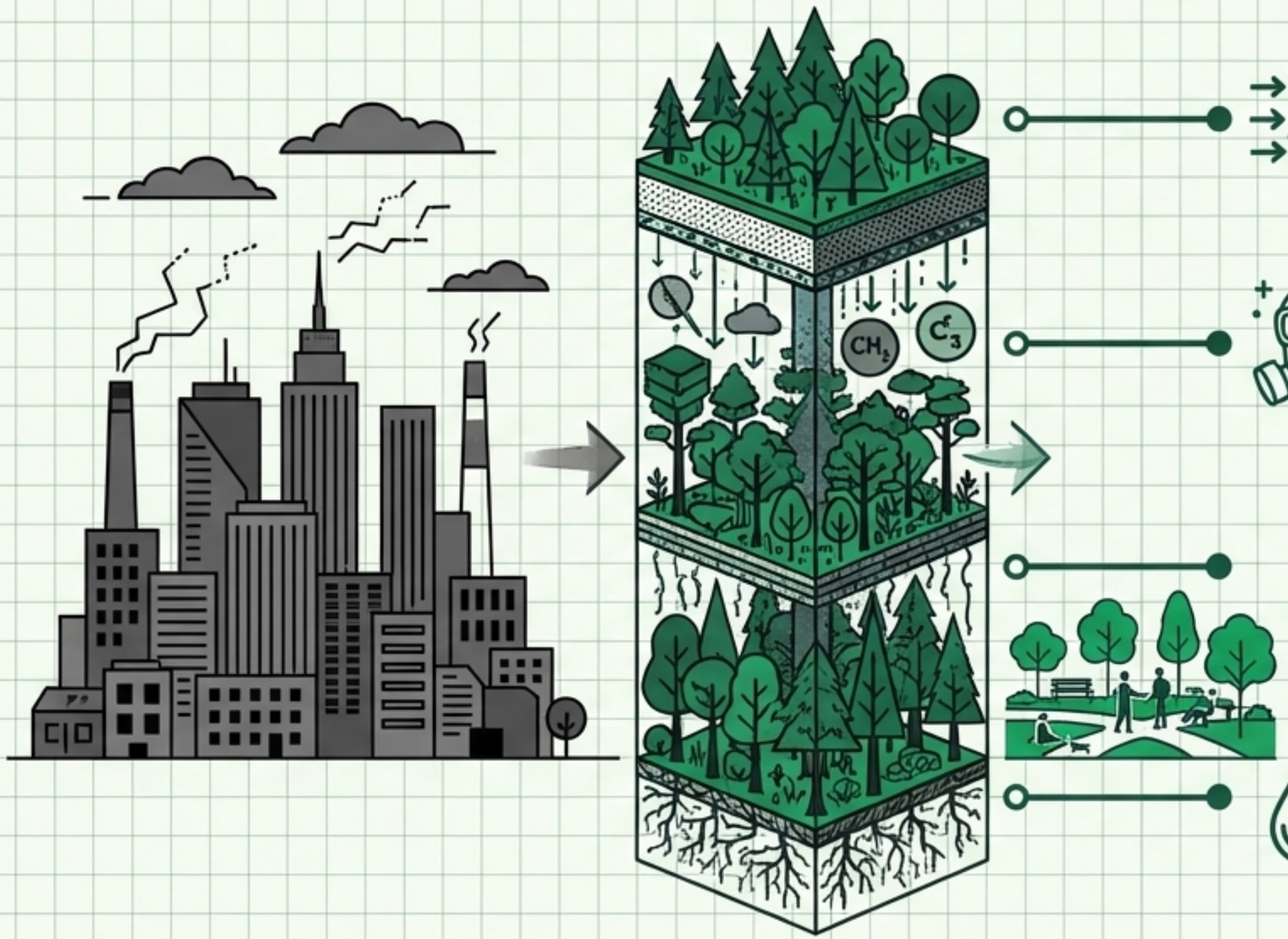

Очищення: Відфільтровує 50–70 т пилу.

Детоксикація: Поглинає до 1 т фітотоксичних газів.

Мікроклімат (літо): Знижує температуру на 10–12°C.

Гідратація: Підвищує відносну вологість на 15–30%.

NotebookLM

Функціональне зонування зелених зон

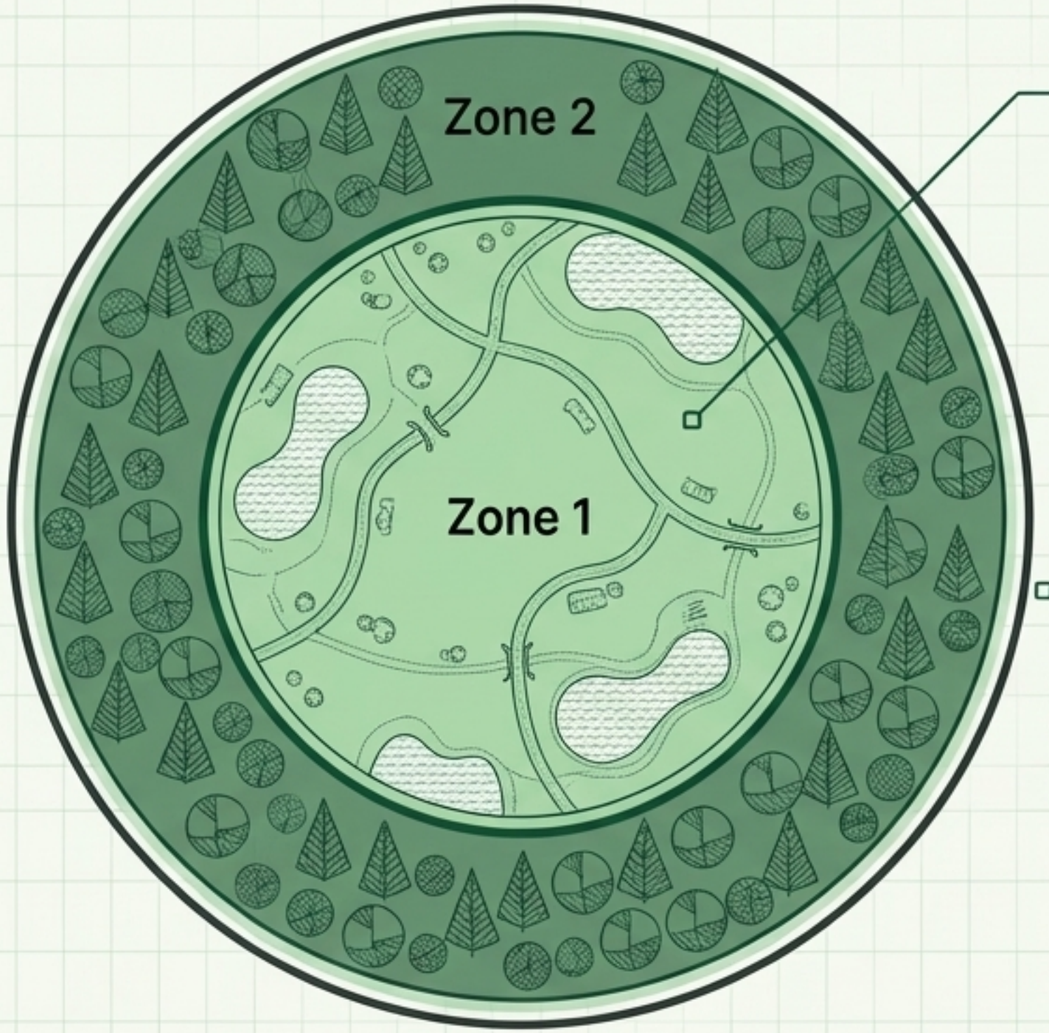

Зона 1: Лісопаркова частина (Ядро рекреації)

- **Розташування:** Поблизу шляхів, міської забудови, у мальовничій місцевості.
- **Режим:** Особливий режим вільного перебування та переміщення.
- **Мета:** Масовий відпочинок, формування ландшафтів.

Зона 2: Лісогосподарська частина (Резерв та Буфер)

- **Розташування:** За межами лісопарку, менш доступна.
- **Режим:** Поєднання санітарно-гігієнічних функцій з обмеженим лісокористуванням.
- **Мета:** Буферна зона та резерв для майбутнього розширення лісопарку.

NotebookLM

Анатомія загрози: Механізм дигресії лісу

1. Рекреаційне навантаження (витоптування)
2. Ущільнення ґрунту
3. Зменшення шпаруватості
4. Порушення водно-повітряного режиму
5. Пригнічення коріння та мікроорганізмів
6. Загибель дерев

Технічний індикатор (Об'ємна маса ґрунту)

Норма (лісова підстилка): 0,8–0,9 г/см³

Критичне ущільнення:

- Сосна: 1,13–1,20 г/см³
- Береза: 1,02–1,25 г/см³
- Липа: 1,22–1,44 г/см³

NotebookLM

Матриця діагностики: 5 стадій дигресії

Точка неповернення

1 фаза: Норма	2 фаза: Початкова зміна	3 фаза (Критична)	4 фаза	5 фаза: Деградація
1 фаза: Норма	**2 фаза: Початкова зміна**	**3 фаза (КРИТИЧНА)**	**4 фаза**	**5 фаза: Деградація**
Стежки відсутні, типовий лісовий покрив.	З’являються лугові види, стежки до 10%.	Типове покриття лише на ~50%, стежки 20–30%. Без втручання лісостан не відновиться.	Залуговілість більшої частини площі.	80-90% площі під впливом, лісові рослини залишились на 5–10%.

NotebookLM

Межі витривалості: Рекреаційне навантаження

Безпечно (1 стадія):
< 5 л-год/га

Межа норми (2 стадія):
до 10 л-год/га

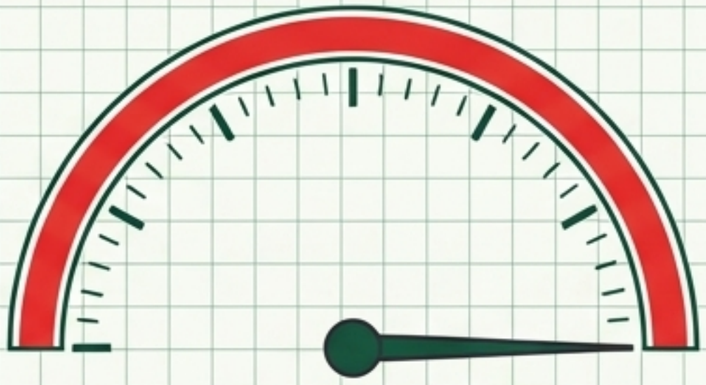

Критичне перевантаження
(3 стадія): 30 л-год/га

Правило: **Складні типи лісу** витримують більші навантаження, ніж прості.

NotebookLM

Психологія лісових ландшафтів

Світлохвойні (Сосна)

- Життєрадісність, бадьорість.
- Найвищі бактерицидні властивості.

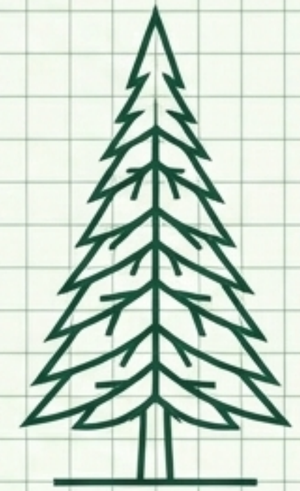

Темнохвойні (Ялина)

- «Лісова тиша», дисципліна.
- Заспокоєння, похмурість.
- Геометричність форм.

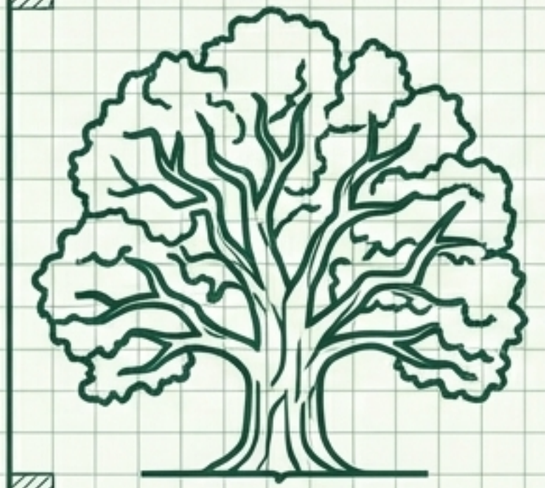

Широколистяні (Дуб)

- Величність, відчуття стабільності.
- Динамічна зміна аспектів за порами року.

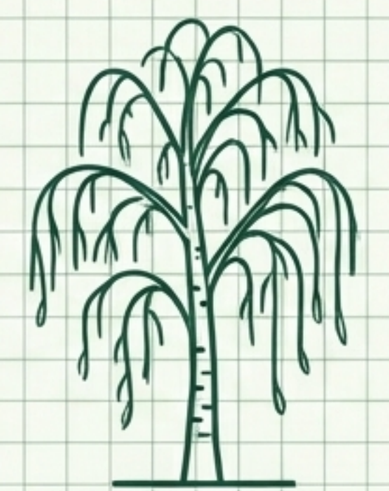

Дрібнолистяні (Береза)

- Мальовничість, легкість.
- Високий сприятливий вплив на нервову систему.

NotebookLM

Просторовий дизайн: Три типи ландшафтів

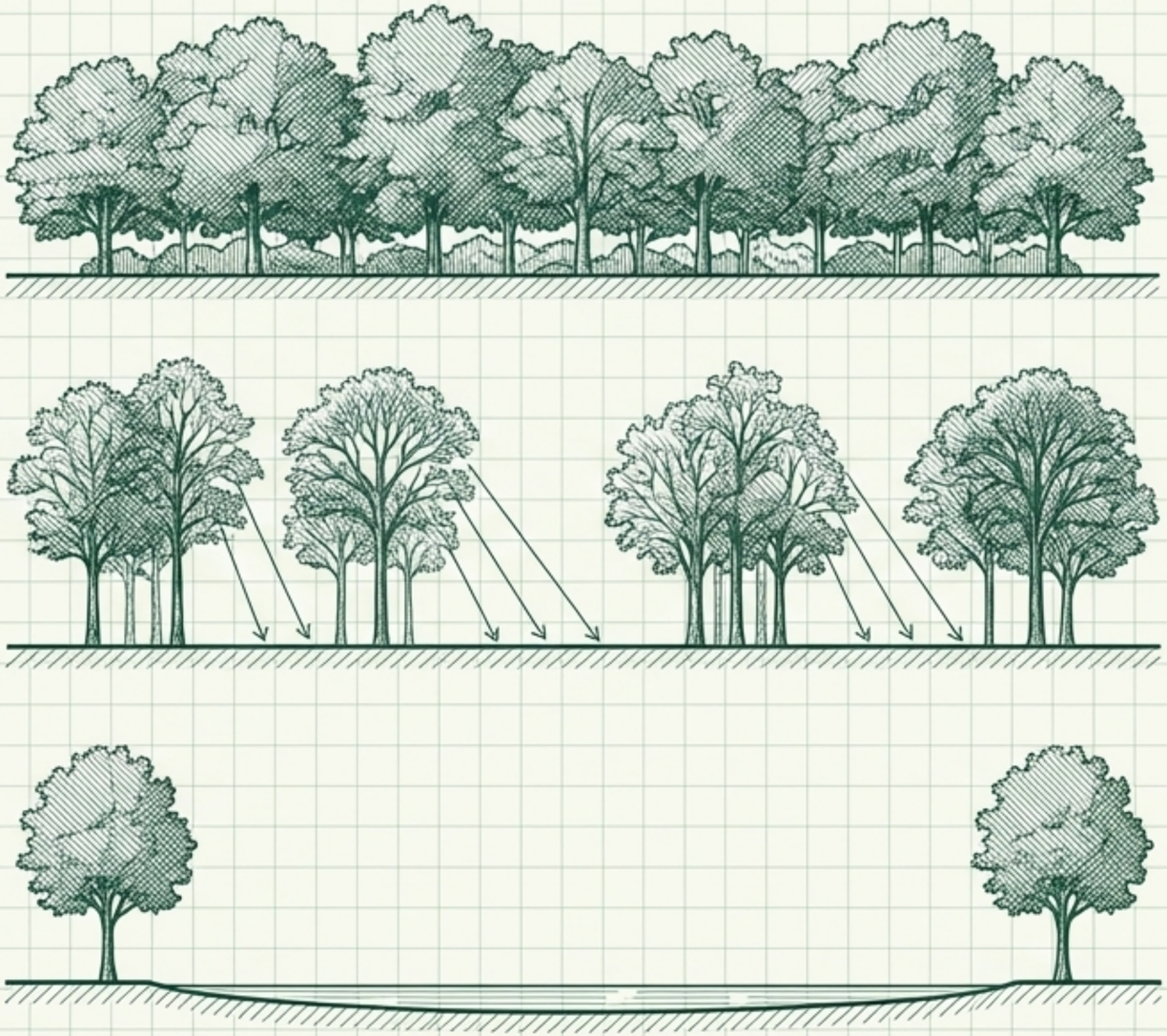

1. Закриті ландшафти

- Зімкнутість: 0,6–1,0.
- Структура: Горизонтальна або вертикальна зімкнутість. Обмежують огляд.

2. Напіввідкриті ландшафти

- Зімкнутість: 0,2–0,5.
- Структура: Рівномірне або групове розміщення дерев. Ідеальні для високих декоративних якостей та ігор.

3. Відкриті ландшафти

- Зімкнутість: 0.
- Структура: Поляни, галявини, водойми. Центри композиції для масового колективного відпочинку.

NotebookLM

Нормативи просторового балансу

Принцип: Відхилення від нормативів вимагає проведення ландшафтних рубок.

Полісся (Зона мішаних лісів)

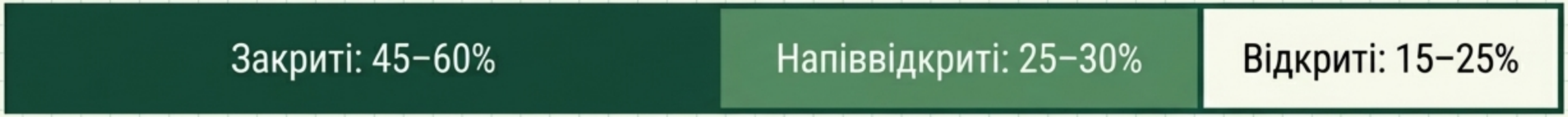

Лісостеп

Степ

NotebookLM

Ландшафтні рубки: Інструмент дизайну

Звичайний ліс

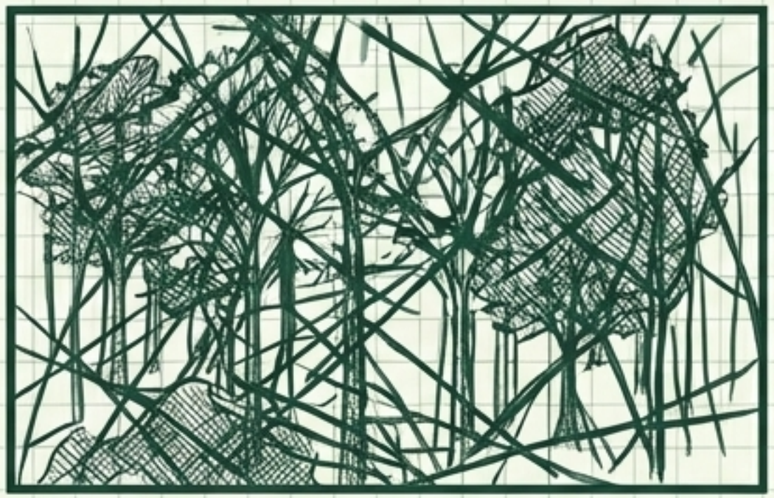

Рубка формування ландшафту

Комфортний лісопарк

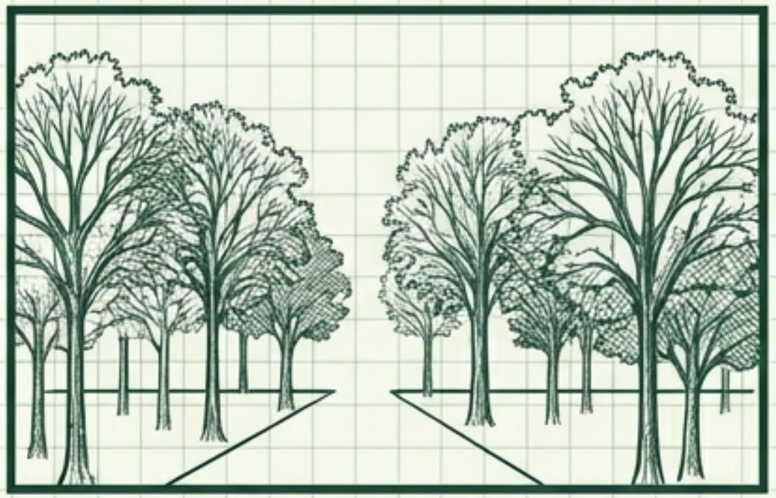

Сутність: Головний механізм перетворення природного лісу на комфортний лісопарк зі стійкою структурою.

Головне правило: Звичайні лісівничі нормативи тут не працюють.

Завдання рубки:

- ☐ 1. Надання відповідної структурної форми.
- ☐ 2. Досягнення нормативного балансу відкритих/закритих просторів.
- ☐ 3. Отримання просторового розміщення дерев.
- ☐ 4. Підвищення загальної естетичної цінності.

NotebookLM

Індивідуальний метод відбору

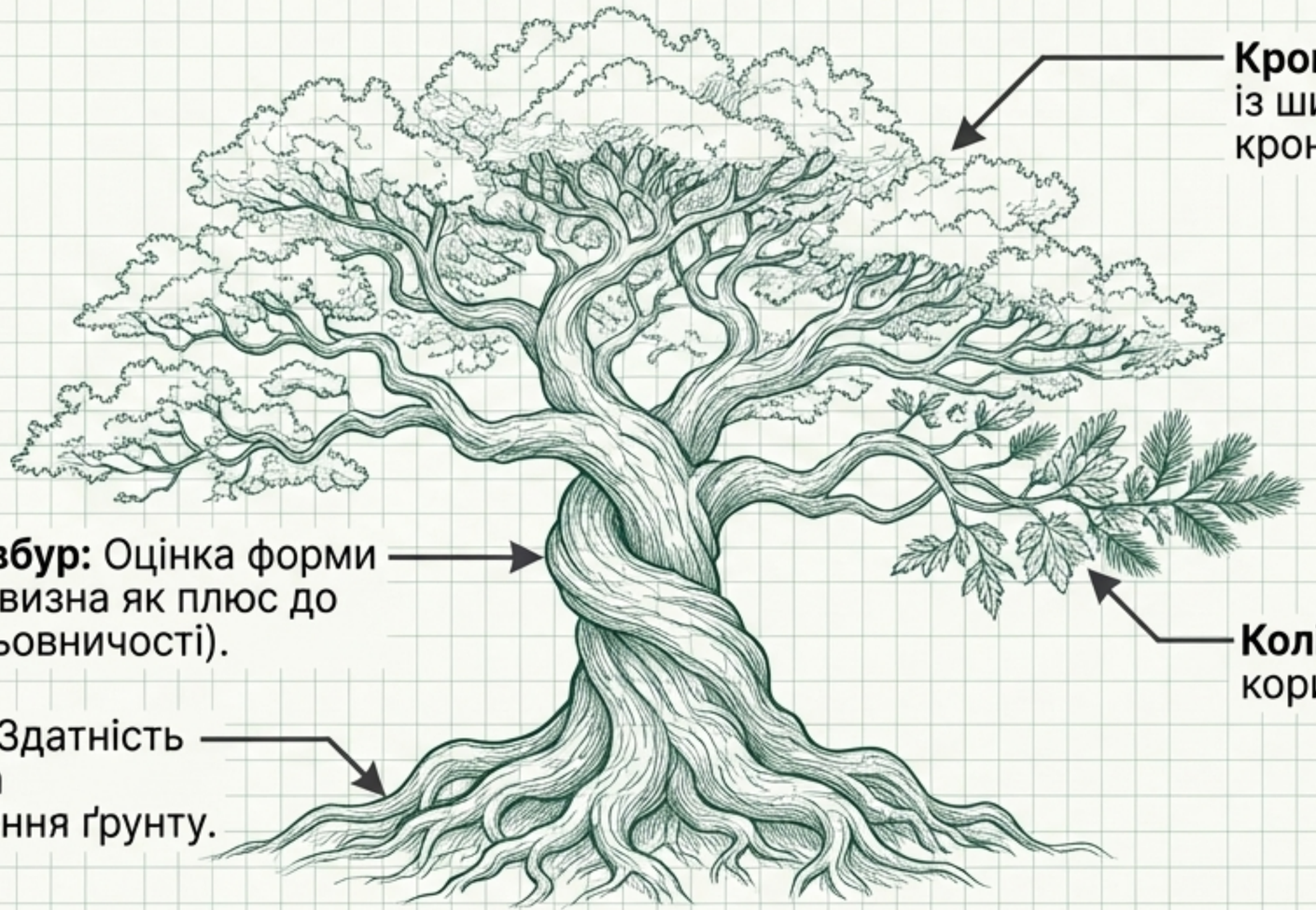

Крона: Перевага деревам із широкою, розлогою кроною.

Стовбур: Оцінка форми (кривизна як плюс до мальовничості).

Колір: Аналіз забарвлення кори, листя або хвої.

Гігієнічна здатність: Здатність очищувати повітря та витримувати ущільнення ґрунту.

Парадокс ландшафтної рубки: Дерева з різносторонньою кривизною стовбура або вадами, які підлягають знищенню при звичайних рубках, залишаються як високодекоративні!

NotebookLM

Динаміка та інтервали втручань

Тривалість: Формування повноцінного лісопаркового ландшафту триває 30–40 років.

Молодняки: Кожні 5 років.

Жердняки: Кожні 10 років.

Середньовікові та пристигаючі: Кожні 10–20 років.

Біо-індикатор: Повторний прихід з рубкою планують тоді, коли крони дерев у наметі знову починають змикатися.

NotebookLM

Техніка формування закритого ландшафту

Завдання: Створити закритий ландшафт із горизонтальною зімкнутістю (дах із крон, але вільний огляд на рівні очей).

Метод (До): Видалення дерев та чагарників проводиться головним чином з нижньої частини пологу.

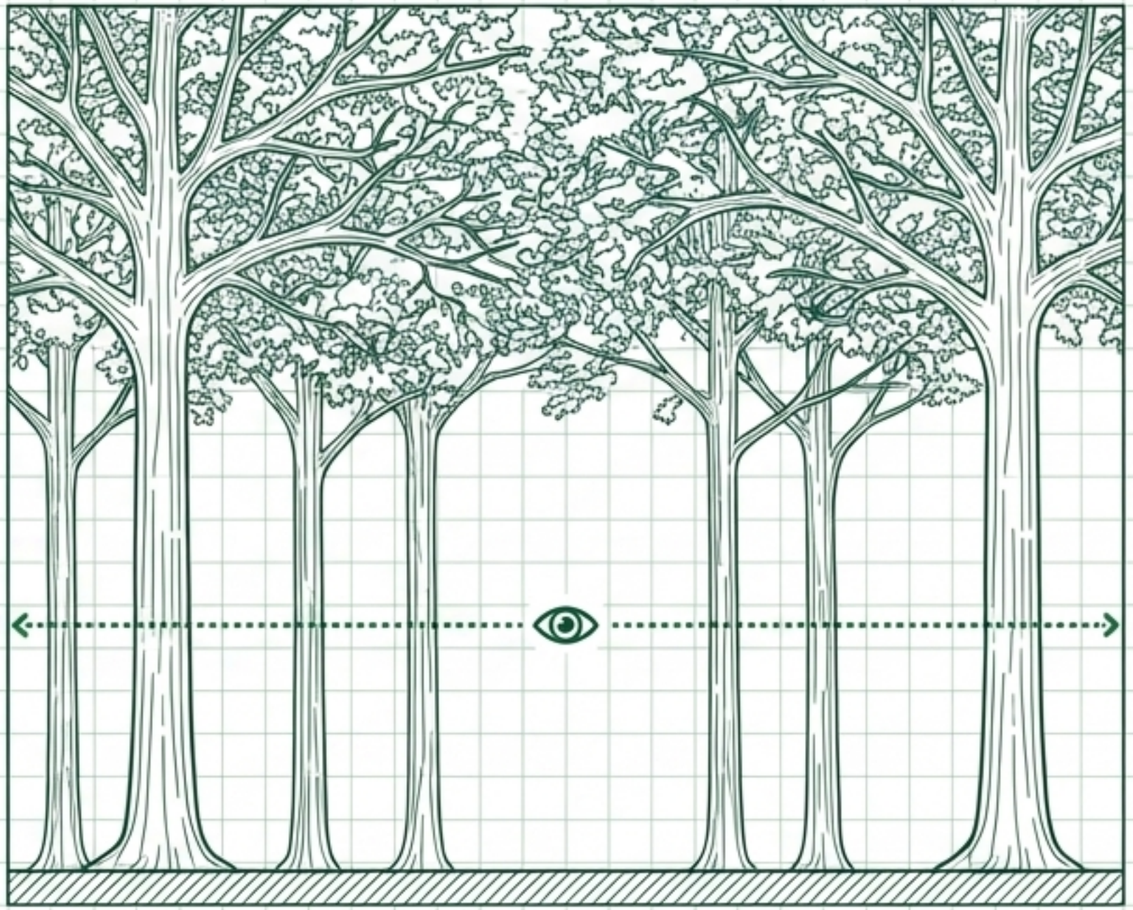

Результат (Після): Забезпечується глибока проглядність простору, зберігається густа тінь зверху, створюються комфортні умови для прогулянок.

NotebookLM

Формула рекреаційного лісу

Компроміс між природою та людиною: активне застосування ландшафтних рубок рятує ліс від деградації та перетворює його на ідеальне середовище для відновлення сил.

NotebookLM